

Prof. dr hab.

Alicja Stępień-Kuczyńska

Łódź 13 12 2019r.

Uniwersytet Łódzki

RECENZJA

dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego doktora Marcina Orzechowskiego w związku z ubieganiem się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w naukach społecznych dyscyplinie nauk o polityce i administracji

1. Informacje o Habilitancie:

Doktor Marcin Orzechowski jest absolwentem politologii Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Promotorem pracy magisterskiej zatytułowanej: *Rola Rosji w postzimnowojennej Europie* był prof. A. Czarnocki. W roku 2001 rozpoczął studia doktoranckie na UMCS, rozprawę doktorską pod tytułem: *Strategie polityczne Federacji Rosyjskiej wobec państw obszaru Europy Wschodniej* przygotował pod kierunkiem prof. M. Pietrasia i obronił w 2005r. W tym samym czasie był stypendystą Europejskiego i Kolegium Polskich i Ukraińskich Uniwersytetów w Lublinie.

Pracę zawodową rozpoczął w 2006r. w Instytucie Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego na stanowisku adiunkta, gdzie jest zatrudniony do chwili obecnej. W latach 2007-2010 był zatrudniony także w Wyższej Szkole Pedagogicznej TWP w Warszawie, na Wydziale w Szczecinie, zaś w latach 2006-2007 w Szczecińskiej Szkole Wyższej Collegium Balticum.

2. Charakterystyka dorobku naukowego Habilitanta:

Dr Marcin Orzechowski w latach 2006-2019 jest autorem **3** monografii, w tym **1** w języku rosyjskim, **8** artykułów w czasopismach punktowanych, w tym **4** we współautorstwie, **7** artykułów w czasopismach zagranicznych (ukraińskich), **31** rozdziałów w monografiach

zbiorowych, w tym 6 we współautorstwie, prawie połowa z nich była wydana poza ośrodkiem macierzystym Habilitanta. 10 artykułów i rozdziałów w monografiach zbiorowych które zostały opublikowane w językach obcych: ukraińskim, rosyjskim lub angielskim, blisko połowa z nich ukazała się za granicą. Większość najbardziej znaczących publikacji dr M. Orzechowskiego została opublikowana w latach 2009-2018.

Dorobek badawczy i publikacyjny Habilitanta jest skoncentrowany wokół:

Stosunków międzynarodowych, ze szczególnym uwzględnieniem regionu Europy Wschodniej, w tym relacji bilateralnych państw tego regionu z Federacją Rosyjską. Autor przedmiotem swoich analiz czyni badania nad strategiami politycznymi państw regionu w odniesieniu do FR, ale przede wszystkim polityki Rosji wobec swoich sąsiadów, poczynając od momentu rozpadu ZSRR (1991) po współczesność. Na wyróżnienie zasługują dokonania Autora odnoszące się do relacji rosyjsko-ukraińskich, których genezę, przebieg i konsekwencje Habilitant szczególnie zgłębił w publikacji: *Od realnego pragmatyzmu do neoimperialnego ekspansjonizmu. Ewolucja strategii politycznej Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy*, wskazanej jako osiągnięcie w ubieganiu się o stopień naukowy doktora habilitowanego.

Istotne w badaniach dr M. Orzechowskiego są analizy związane z europeistyką, zwłaszcza z polityką Unii Europejskiej wobec państw Europy Wschodniej (Wymiar Wschodni, Europejska Polityka Sąsiedztwa), procesy europeizacji zachodzące na Ukrainie, zagadnienie bezpieczeństwa europejskiego a sytuacja w Europie Wschodniej i Federacji Rosyjskiej.

Zainteresowania Autora problematyką Europy Wschodniej, w tym państw powstałych po rozpadzie ZSRR, pozostają w centrum badań Autora, poczynając od studiów doktoranckich. Wykorzystując warsztat politologiczny M. Orzechowski odnosi się do wielu istotnych problemów związanych z procesem zmiany systemowej na tym obszarze, ale i złożonych procesów transformacji. W sposób pogłębiony, wykorzystując literaturę przedmiotu w języku rosyjskim, ukraiński, ale także polskim i angielskim, poddaje On analizie procesy jakie zachodziły w tych państwach. W swoich rozważaniach wskazuje zasadnie na powiązania sfery politycznej z gospodarczą i społeczną. Wykazuje także, dzięki znajomości literatury, oraz bezpośredniej obserwacji zjawisk zachodzących w tych państwach, znaczną umiejętność w rozpoznawaniu procesów i ich specyfiki, wynikającą z odmierności kulturowej, historycznej, ale i świadomościowej wschodnioeuropejskich społeczeństw. Na podkreślenie zasługuje

wykorzystanie przez Autora wiedzy w zakresie systemów politycznych państw regionu, zwłaszcza zaobserwowanych przez Autora ewolucji ich reżimów politycznych. Wieloznaczność i różnorodność wymiaru politycznego M. Orzechowski stara się zgłębiać wykorzystując do tego celu znane mu modele i schematy politologiczne. Jednakże, i to jest najbardziej cenne, nie ogranicza się do prostych stwierdzeń i wymienienia odmienności systemowych, ale poszukuje odpowiedzi, które mogą wyrazić ich specyfikę w najbardziej dostępnym i przejrzystym sposób. Dotyczy to systemów politycznych dwu państw: Federacji Rosyjskiej i Ukrainy. Autor posługuje się znanymi w politologii określeniami, jak: strategia polityczna, decyzja polityczna, wykorzystywanymi w procesie rządzenia. To właśnie w opublikowanej monografii: *Strategie polityczne federacji Rosyjskiej wobec państw obszaru Europy Wschodniej w latach 1990- 2005*, Toruń 2007, Autor wykazuje na podstawie dokumentów, ale i działań FR wobec swoich najbliższych sąsiadów, w jaki sposób te strategie się kształtowały, jakie czynniki wewnętrzne, ale także zewnętrzne wpływały na nie, wreszcie, co niezwykle ciekawe, jaki wywierało to wpływ na stosunki wzajemne państw i sytuację stabilizacji/destabilizacji całego poradzieckiego regionu. U początków rozważań Autora jest okres tranzycji systemowej, a następnie procesy transformacyjne zachodzące we wszystkich płaszczyznach życia społecznego, gospodarczego i politycznego. Istotna, dla analiz Habilitanta, pozostawała i pozostaje perspektywa międzynarodowa, odnosząca się do otoczenia systemów politycznych tych państw. Dr M. Orzechowski dobrze „wyczuwa” relacje pomiędzy sferą polityki wewnętrznej i zewnętrznej poszczególnych państw. Jego wiedza i warsztat badawczy przy analizie problemów z tego zakresu nie budzi zastrzeżeń. Uprawianie polityki zewnętrznej na użytek wewnętrzny jest zjawiskiem powszechnym i stale analizowanym w badaniach politologicznych, jednakże warto podkreślić, iż właśnie ten kontekst ma w badaniach tego regionu szczególne znaczenie i takie podejście jest wyeksponowane w rozważaniach dr M. Orzechowskiego.

Na uwagę też zasługują badania Autora dotyczące polityki wewnętrznej państw Europy Wschodniej, zwłaszcza Rosji i Ukrainy. Mam tu na myśli monografię: *Rossijskaja Fiedeieracyia i Ukraina - stratiegičeskoje partnerstwo ili assimetričeskoje sosuszcziestwowanije? Charakteristika rossijsko-ukrainskich dwuchstoronnych otnoszenii na pierielomie wiekow*, Szczecin 2014. Jak również szereg artykułów opublikowanych przez Autora w latach 2009-2019. *Analiza aktualnych stosunków rosyjsko-ukraińskich jako przykład zastosowania*

politologicznej analizy decyzyjnej, „Acta Politica” 2009, nr 22, s. 49-66, *Stosunki Rosijskiej Fiedieracyi na Ukraini u konteksti biespieki jiewropiejskiego kontinienta*, „Aktualnyje problemy mieźnarodnych widnosti”, 2006, nr 63, s. 3-24, *Stosunki Ukrainy z Federacją Rosyjską w: Ukraina w stosunkach międzynarodowych*, red. M. Pietraś i T. Kapuśniak, Lublin 2007, s. 179-202. Niewątpliwie zobiektywizowanie tej wiedzy mogło nastąpić na skutek licznych kontaktów Autora ze środowiskami naukowymi Ukrainy: udział w konferencjach, wspólne publikacje itp. Należy to odnotować z uznaniem. Jego dokonania wpisują się w dotychczasowy dorobek polskiej politologii w tym zakresie, służą nie tylko rozwojowi naukowemu Autora, ale i zwiększają potencjał całego środowiska.

Drugi niewątpliwie znaczący obszar badań dr M. Orzechowskiego odnosi się do europeistyki. Badanie relacji pomiędzy państwami Europy Wschodniej i UE mają w polskiej politologii swoją tradycję, wymienimy dla przykładu prace: S. Bielenia, M. Bodio, T. Kapuśniaka, A. Stępień-Kuczyńskiej, M. Słowikowskiego, J. Tymanowskiego, P. Żurawskiego vel Grajewskiego. Niewątpliwie, Habilitant przez pogłębione analizy dotyczące kwestii relacji ukraińsko-unijnych wniósł do tych badań nowe wątki dotyczące sytuacji, która wyniknęła po roku 2014 w regionie. Autor zwraca uwagę na rolę konfliktu ukraińskiego i jego wpływ na sytuację wewnętrzną Ukrainy. Na przykład jest to artykuł: *Noworosja jako element dekonstrukcji państwowości Ukrainy i odbudowy mocarstwowej pozycji Rosji w regionie* opublikowany w „Wschodnim Roczniku Humanistycznym”, 2017, nr. 4, s. 129-141. Istotne są, podkreślane przez Autora w wielu publikacjach, kwestie bezpieczeństwa europejskiego. Kwestie te były przedmiotem analizy dr M. Orzechowskiego m.in. w artykule: *Stosunki Federacji Rosyjskiej i Ukrainy jako element systemu bezpieczeństwa europejskiego*, w: *Bezpieczeństwo międzynarodowe a bezpieczeństwo państwa*, red. C. Skuza, W. Wróblewski, Szczecin 2007, s. 257-268, *Bicz gazowy jako element rosyjskiej ruletki. Stosunki Federacji Rosyjskiej z państwami europejskimi na płaszczyźnie energetycznej w: Quo vadis Europa? Problemy polityczne i gospodarcze*, red. M. Janowski, J. Jonczek, L. Ślepowroński, Szczecin 2007, T.II, s. 153-165. W publikacjach Autora obecny także jest wątek polskich relacji z Ukrainą i polskiej polityki wobec tego państwa. Na uwagę zasługuje tu szereg artykułów Habilitanta, m.in.: *Aktualny stan stosunków polsko-ukraińskich jako jeden z elementów wschodniego wymiaru polskiej polityki zagranicznej w: Polska na arenie międzynarodowej – współczesne wyzwania*, red. J. Piątek, R. Podgórzkańska, Toruń 2009, s. 196-205, *Polska wobec wydarzeń na Ukrainie w: Aktywizacja*

społeczeństwa obywatelskiego. *Wydarzenia na Kijowskim Euromajdanie*, red. A. Wojtaszak, Szczecin 2014, s. 31-42. Polski punkt widzenia poszerzony jest przez Autora także w odniesieniu do innych państw tego regionu, w tym Rosji, Białorusi, Mołdawii czy Gruzji. *Konflikt mołdawsko-naddniestrzański – lokalna „niska intensywność” czy rosyjska „strategia chaosu”*, w: *Procesy integracyjne i dezintegracyjne na obszarze poradzieckim. Próba bilansu*, red. T. Ambroziak, A. Czwolka, Sz. Gajewski, M. Nowak-Paralusz (wspólnie z Ł. P. Listwoń), Toruń 2015, s. 270-285, *Konflikt rosyjsko-gruziński z 2008 roku i jego implikacje dla reintegracji strategii Federacji Rosyjskiej na obszarze poradzieckim* (z J. Jartyś) „*Wschodni Rocznik Humanistyczny*”, 2018, nr 4, s. 59-80, *Między Rosją a Zachodem: polityczno-społeczny wymiar relacji Mołdawii z Unią Europejską*, razem z D. Noskowską, „*Opuscula Sociologica*” 2016, nr. 3 (17) s. 45-58. W swych publikacjach dr M. Orzechowski stara się odpowiedzieć na pytania odnoszące się do skomplikowanych kwestii bieżących, wydarzeń politycznych i ich konsekwencji dla danego państwa, regionu, czy stosunków globalnych.

Działalność naukowa dr M. Orzechowskiego znalazła odzwierciedlenie także w licznych konferencjach. Habilitant wziął czynny udział w 14 konferencjach krajowych, oraz 12 z udziałem ośrodków zagranicznych bądź zorganizowanych w zagranicznych ośrodkach akademickich, głównie na Ukrainie. Dr Orzechowski brał aktywny udział w Ogólnopolskich Kongresach Politologicznych w latach 2005-2018.

Jego wiedza i doświadczenie zostało wykorzystane podczas przygotowania grantów i projektów badawczych. Na podkreślenie zasługuje udział w konsorcjum z Centrum Ukrainoznawstwa Narodowego Kijowskiego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki w Kijowie oraz Międzynarodowej Szkoły Ukrainistyki Narodowej Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie poczynając od 2011r. wniosek projektowy: „*The sociopolitical dualism of Ukraine as the barrier of the modernization – among the European Eastern Identity and Europeization*” (2012), a także „*Ukraina jako cleft country a społeczno-polityczna świadomość społeczeństwa ukraińskiego*” (projekt MNiSW rozwoju nauk humanistycznych z roku 2012). Ponadto projekt analityczno-badawczy: „*Polska-Ukraina-Rosja: współpraca i wzajemne stosunki w kontekście procesów eurointegracji*” (2006).

Dr M. Orzechowski od kilku lat współpracuje z redakcjami czasopism politologicznych: „*Acta Politica*” (Uniwersytet Szczeciński), „*Polityka Wschodnia*” (Uniwersytet Toruński), „*Ukrainian Policymaker*” (Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny (Kijów)).

Wnioski:

Badania naukowe dr M. Orzechowskiego odnoszą się do dwu subdyscyplin nauk o polityce są to: stosunki międzynarodowe oraz europeistyka. Należy stwierdzić, że Autor wykazał się tu znaczącymi osiągnięciami szczególnie wyraźnymi w badaniu nad regionem Europy Wschodniej. Dorobek z tego zakresu należy uznać jako spójny, metodologicznie i merytorycznie zasługujący na wyróżnienie. Aktualność podejmowanej problematyki nie wpływa negatywnie na poziom naukowych analiz Autora i Jego zobiektywizowane podejście badawcze. Ważnym uzupełnieniem działalności publikacyjnej dr Orzechowskiego jest Jego udział w licznych konferencjach międzynarodowych i krajowych na których prezentował i konfrontował wyniki swych badań. Na uwagę zasługuje kwestia udziału Habilitanta w grantach i projektach międzynarodowych, co świadczy o Jego przygotowaniu do pracy w międzynarodowych zespołach badawczych.

3. Ocena osiągnięcia naukowego Habilitanta:

Jako osiągnięcie naukowe wynikające z art. 16 ust.2 ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz.595 ze zm.) Autor wymienił monografię: *Od realnego pragmatyzmu do neoimperialnego ekspansjonizmu. Ewolucja strategii politycznej Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Humanistycznego US „Minerwa”, Szczecin 2015, s.327.

Wybór tematu pracy jest właściwy, skoncentrowany na kwestii strategii politycznej, jako elementu procesu decyzyjnego Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy. Z punktu widzenia teorii pojęcie strategii zawarł Autor w rozdziale pierwszym teoretycznym, metodologicznym i wprowadzającym do całej pracy. Strategia jest zdaniem Habilitanta (przycyca za Z. Brzezińskim): „hierarchicznie uporządkowaną strukturą celów, pozostająca w relacji do posiadanych zasobów, instrumentów i metod ich osiągnięcia, wykorzystującą określone środki, jak i je organizującą”. Strategia jest wykorzystywaniem przez polityków wszelkich środków by zapewnić powodzenie wszystkich zaplanowanych na przyszłość interesów i korzyści dla państwa, tak na poziomie narodowym jak i ponadnarodowym (s. 9). Autor przedstawił kilka hipotez badawczych. Strategia wobec Ukrainy ma „tendencje do okresowego przybierania agresywniejszego charakteru”, istnieje rozdźwięk między dokumentami a warstwa implementacji w stosunkach między tymi państwami. Strategia Rosji zmierza w kierunku

neoimperialnego ekspansjonizmu, głównym celem strategicznym Rosji pozostaje utrzymanie realnych wpływów na Ukrainie, a także na całym obszarze Europy Wschodniej, tj. Białorusi i Mołdowy (s.10). Autor wykorzystał w pracy szereg metod badawczych: politologiczną analizę decyzyjną, analizę zawartości dokumentów, analizę czynnikową, analizę instytucjonalno-prawną, analizę prognostyczną (s. 10-11). Istotny jest fragment pracy zawarty w rozdziale pierwszym, w którym Habilitant ukazuje miejsce strategii politycznej w badaniach w zakresie stosunków międzynarodowych (s. 26 i n.) Zwraca uwagę na kwestie: siły, potencjału państwa i ich wpływu na strategię, również ważne dla analizy politologicznej tego tematu pojęcia: procesu decyzyjnego, roli ośrodka decyzyjnego i sytuacji decyzyjnej, jak również elementy prognostyczne (s.26 i n.) Istotne są rozważania Autora dotyczące potencjału Rosji i jej aspiracji w ostatnim 15-leciu, do kształtowania własnego wpływu w regionie, jak i w stosunkach globalnych (s. 47). Habilitant słusznie zaznacza, że po rozpadzie ZSRR i powstaniu WNP, wielkomocarstwowe przekonania decydentów rosyjskich w większym czy mniejszym stopniu były obecne w polityce tego państwa. Nowe wyzwania dla Rosji, związane z rozszerzeniem NATO na wschód, jak i Unii Europejskiej, wpłynęły na wzmocnienie działań ofensywnych w polityce rosyjskiej. W rozdziale 2 Autor charakteryzuje uwarunkowania strategii politycznej Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy (s.75 i n) podkreślając ich wewnętrzny kontekst. W okresie kadencji prezydenckich W. Putina możemy zauważyć zmianę polityki, na co wskazuje Habilitant, wyraża się to w „przełożeniu środka ciężkości ze wspólnoty jako całościowego obszaru oddziaływań strategicznych na koncentrację działań wobec poszczególnych państw” (s 85). Priorytetem jest polityka wobec Ukrainy, jako najsilniejszego państwa na obszarze poradzieckim. Działania polityczne Rosji są tu ściśle powiązane z kwestiami ekonomicznymi. „Nie ulega wątpliwości – stwierdza Autor - iż uwarunkowania, zwłaszcza te o charakterze ekonomicznym mają istotny wpływ na realizację strategii politycznej Federacji Rosyjskiej i w dużym stopniu decydują o jej skuteczności” (s.95). W tym kontekście należy podkreślić znaczenie i innych obszarów, na przykład militarnych, powiązanie państw w zakresie kooperacji techniczno - wojskowej, kwestii powiązań przemysłu obronnego. Nie mniej ważne są uwarunkowania cywilizacyjno- kulturowe (s. 108 i n). Dla całościowej analizy istotne są uwarunkowania międzynarodowe, reorientacja polityki zagranicznej Ukrainy i opowiedzenie się za kursem skierowanym na współpracę z UE. U źródeł kształtowania się koncepcji strategicznych FR leżały i leży idea mocarstwowości (s. 129), wyrażona m.in. w koncepcji A. Kozyriewa „bliskiej zagranicy”. Analiza oficjalnych dokumentów zawarta w rozdziale 3

monografii, pozwala na zaobserwowanie ewolucji polityki rosyjskiej w XXI wieku, w aspektach: politycznym, ekonomicznym i militarnym (s. 125 i n.) Jest to wyraźny wzrost radykalizmu w doktrynie W. Putina, (s.155), umacniające się przekonanie, w którym Rosja odgrywa w dalszym ciągu rolę wiodącą w regionie, zwłaszcza w odniesieniu do narodów związanych z nią więzami kulturowymi, religijnymi i językowymi. Dr M. Orzechowski zasadnie przedstawił w rozdziale 4 kwestie implementacji założeń strategii rosyjskiej. Słusznie podkreślił, że początków wzajemnych stosunków, w nowej formie należy szukać jeszcze w okresie polityki pieriestrojki M. Gorbaczowa, w której został zapoczątkowany okres walki o suwerenność państwową. Jak zauważa Autor: „charakteryzował się on swoistym balansem ukraińskich władz pomiędzy centrum decyzyjnym, znajdującym się w Rosji, a środowiskami niepodległościowymi w samej Ukrainie (s. 177).Trudne we wzajemnych stosunkach była kwestia sukcesji po ZSRR, w tym problem Krymu, Floty Czarnomorskiej, a nade wszystko kwestia broni jądrowej znajdującej się na obszarze Ukrainy. Obranie kierunku przez Ukrainę na współpracę z UE i NATO pozostawało w sprzeczności ze strategią rosyjską, od tego momentu Rosja czuła szczególne zagrożenie swojego wpływu na Ukrainie, nie tylko w sferze politycznej, ale i ekonomicznej, w tym energetycznej, jak również w obszarze bezpieczeństwa. Interesujący jest rozdział 5 monografii zatytułowany: *Perspektywy rozwoju strategii politycznych Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy*, w którym Autor przeanalizował przejawy wojny hybrydowej na Ukrainie jako elementu polityki rosyjskiego ekspansjonizmu (s. 232 i n), konsekwencją którego jest aneksja Krymu i obecność rosyjska w Donbasie. Słusznie zauważa Autor, że „Eskalacja napięcia wokół konfliktu, jest ważnym elementem presji dyplomatycznej oraz instrumentem skutecznej polityki wewnętrznej”. Następnie dr Orzechowski przytacza alternatywy, potencjalnego rozwoju stosunków wzajemnych (s.256 i n). Po pierwsze realizacja doktryny „wielowektorowej alternatywności” wysunięta jeszcze przez J. Primakowa, po drugie aktywne włączenie się Rosji do procesów globalizacyjnych, wreszcie trzeci wariant to tzw. „zbieranie ziem” wokół Rosji, realizacja ostatniego scenariusza może oznaczać dążenie do uzależnienia od Rosji tak południowych, jak i wschodnich terenów Ukrainy. Niewątpliwie, urzeczywistnienie jednego ze scenariuszy zadecyduje o stosunkach rosyjsko-ukraińskich, jak i pozycji Rosji w regionie, bowiem: „Polityka FR wobec Ukrainy jest niewątpliwie kluczowym komponentem strategii tego państwa wobec całego obszaru postradzieckiego (s. 268).

Wnioski:

Należy stwierdzić, iż monografia przedstawiona przez Habilitanta do oceny jest dziełem oryginalnym, politologicznym. Autor wniósł tym samym wkład w dotychczasowe badania w zakresie nauk o polityce ze szczególnym uwzględnieniem badań stosunków międzynarodowych regionu Europy Wschodniej.

4. Działania dydaktyczne i organizacyjne:

Habilitant prowadził zajęcia odpowiadające Jego zainteresowaniom naukowym na kierunkach politologicznych, oraz innych kierunkach z zakresu nauk społecznych i humanistycznych. Prowadził proseminarium oraz seminarium dyplomowe na studiach pierwszego stopnia (niestety nie przedstawił ilości prac, których był promotorem), oraz wykonywał recenzje prac dyplomowych z zakresu dyscypliny nauk o polityce i administracji. Był promotorem pomocniczym w 1 przewodzie doktorskim na macierzystej uczelni (2017).

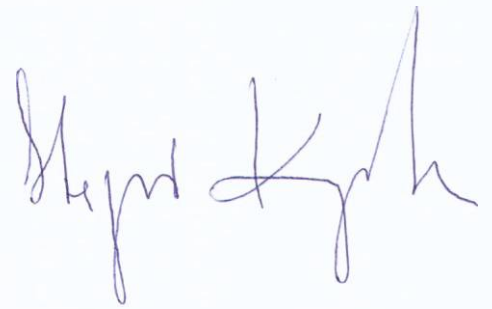
Aktywnie działał na rzecz studentów m.in. Koła Naukowego Politologów, oraz podejmował inicjatywy współpracy w środowisku doktorantów.

Pełnił na Wydziale w ostatnim okresie szereg funkcji min. koordynatora ECTS oraz programu ERASMUS na kierunku politologia, opiekuna praktyk zawodowych, był członkiem Zespołu ds. Jakości i Programów Kształcenia na kierunku europeistyka, członkiem Rady Naukowej Instytutu Politologii i Europeistyki, współorganizatorem III Ogólnopolskiego Kongresu Europeistyki (2017), współorganizatorem regionalnych Olimpiad o Polsce i Świecie Współczesnym. Podejmował inicjatywy na rzecz środowiska i popularyzacji wiedzy we współpracy z Urzędem Marszałkowskim, wziął udział w Forum Samorządowym (2015).

Rekapitulacja:

Stwierdzam, że przedstawiony do oceny wskazane osiągnięcie tj. monografia zatytułowana: *Od realnego pragmatyzmu do neoimperialnego ekspansjonizmu. Ewolucja strategii politycznej federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy*, Szczecin 2015 oraz inna działalność naukowa, publikacyjna, dydaktyczna i organizacyjna odpowiada wymaganiom zawartym w art. 16 ust.2 ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.) Opowiadam się za

przyznaniem doktorowi Marcinowi Orzechowskiemu stopnia naukowego doktora
habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Marek Kozłowski', is located in the upper right quadrant of the page. The signature is fluid and cursive, with a prominent vertical stroke on the right side.